

TN § 58 Rapportering av ärende om VA- utbyggnad

Ärendenummer: TN 2026/556

Paragraf föregående instans: TN AU § 48

Tekniska nämndens beslut

Tekniska nämnden beslutar att ta emot informationen och skicka ärendet vidare till regionstyrelsen.

Sammanfattning

Förvaltningen har fått i uppdrag att analysera VA-utbyggnadens kapacitet, kostnader och betydelse för nybyggnation.

Investeringsbehoven drivs främst av;

1. VA-utbyggnad i befintlig bebyggelse.
2. Förnyelse av åldrande VA-anläggningar.
3. Utbyggnad i nya utvecklingsområden.

Kapaciteten i flera områden har begränsad eller ingen ledig VA-kapacitet, men förstärkningar planeras på vissa delar av ön.

Flera vattenverk, avloppsreningsverk och ledningar behöver renoveras eller ersättas, då det finns en stor underhållsskuld som måste åtgärdas.

För investeringsperioden 2027-2031 krävs stora investeringar och för att finansiera investeringarna bedöms VA-taxan behöva höjas i genomsnitt med cirka 10 % per år. Den faktor som påverkar taxan mest är kapitalkostnader från investeringar.

Bedömning

Barn- och genusperspektiv – En säker och fungerande vatten- och avloppsförsörjning är viktig för barns hälsa och livsmiljö. De föreslagna investeringarna bidrar till att minska risken för förorenat dricksvatten och bristfälliga avloppslösningar samt stärker robustheten i samhällsviktig infrastruktur. Höjda VA-taxor kan dock indirekt påverka hushållens ekonomi och därmed barn i familjer med begränsade ekonomiska resurser.

Investeringarna i VA-systemet bedöms inte ha någon direkt olika påverkan på kvinnor och män. Eventuella höjningar av VA-taxan kan dock påverka hushåll olika beroende på ekonomiska förutsättningar. Sammantaget bedöms åtgärderna bidra till en trygg och hållbar livsmiljö för hela befolkningen oavsett kön.

Landsbygdsperspektiv – Utbyggnad och förnyelse av vatten- och avloppsinfrastrukturen är viktig för att skapa långsiktigt hållbara livsvillkor på Gotlands landsbygd. Tillgång till kommunalt VA kan förbättra miljö- och

hälsoskyddet, underlätta nybyggnation och stärka möjligheterna att bo och verka i mindre orter och socknar.

Samtidigt innebär den geografiska strukturen på Gotland, med långa ledningsnät och relativt få anslutna invånare, högre kostnader per hushåll. Eventuella höjningar av VA-taxan kan därför påverka landsbygdens hushåll och företag ekonomiskt. Sammantaget bedöms investeringarna vara viktiga för att långsiktigt möjliggöra utveckling och boende på landsbygden.

Ekonomisk konsekvensanalys – De föreslagna investeringarna i vatten- och avloppsinfrastrukturen innebär betydande kostnader under planperioden 2027–2031. Investeringarna är till stor del reinvesteringar i befintliga anläggningar och ledningsnät som nått slutet av sin tekniska livslängd, vilket är nödvändigt för att säkerställa fortsatt drift och minska den befintliga underhållsskulden. Dessa investeringar ger i huvudsak inte ökad kapacitet för ny exploatering, men är nödvändiga för att upprätthålla nuvarande funktion och kvalitet.

De ekonomiska konsekvenserna finansieras huvudsakligen genom VA-taxan. Nuvarande avskrivningar uppgår till cirka 80 miljoner kronor per år, vilket innebär att investeringar över denna nivå medför ökade kapitalkostnader och därmed behov av taxehöjningar. För att genomföra det föreslagna investeringsprogrammet för perioden 2027–2031 bedöms VA-taxan behöva höjas med i genomsnitt cirka 10 procent per år.

Utöver kapitalkostnader kan även ökade driftkostnader uppstå till följd av exempelvis högre energipriser, ökade kostnader för material och entreprenader samt eventuella personalförstärkningar i samband med nya eller utbyggda anläggningar. Samtidigt kan vissa investeringar som innebär kapacitetsförstärkningar skapa förutsättningar för ny exploatering och därigenom bidra till framtida intäkter genom anslutningsavgifter.

Sammantaget bedöms investeringarna vara nödvändiga för att säkerställa en långsiktigt hållbar och robust VA-försörjning på Gotland, men de innebär också ökade kostnader för VA-kollektivet genom successivt höjda VA-taxor.

Miljö- och klimatperspektiv – Utbyggnad och förnyelse av vatten- och avloppsinfrastrukturen bidrar till förbättrat miljö- och hälsoskydd genom att minska risken för utsläpp från enskilda avloppslösningar och därmed belastningen på mark, grundvatten och recipienter. Genom att ansluta områden med samlad bebyggelse till kommunalt VA kan risken för förorening av dricksvatten och påverkan på känsliga vattenmiljöer minska.

Förnyelse av äldre ledningsnät och anläggningar kan också bidra till minskade läckage och en mer effektiv drift, vilket på sikt kan ge en mer resurseffektiv vattenhantering. Samtidigt innebär investeringar i ny och uppgraderad VA-infrastruktur ett visst klimatavtryck genom materialanvändning, entreprenadarbeten och energianvändning i drift.

I ett längre perspektiv bedöms dock åtgärderna stärka möjligheterna att möta klimatförändringar, exempelvis genom mer robust vattenförsörjning, förbättrad rening av avloppsvatten och bättre förutsättningar att hantera förändrade nederbördsmonster och vattenresurser. Sammantaget bedöms investeringarna bidra positivt till en långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning ur miljö- och klimatsynpunkt.

Ärendets behandling under mötet

Senior sakkunnig Susanne Pettersson föredrar ärendet.

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag till beslut och finner att det vinner bifall.

Arbetsutskottets förslag till tekniska nämnden

Tekniska nämnden beslutar att ta emot informationen och skicka ärendet vidare till regionstyrelsen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-03-13

Presentation på sammanträde

Skickas till

Regionstyrelsen registrator-rs@gotland.se, ref RS 2025/1811